

Stichting Nederlands *Zouavenmuseum*

BELEIDSPLAN

2012 - 2018.

Oudenbosch, 23 augustus 2012

INHOUD

Hoofdstuk	blz.
1. Inleiding	3
2. De positie van het museum	4
3. Publieksbereik en promotie	6
3.1 Bezoekersaantallen en samenstelling	6
3.2 Kwaliteit presentatie	6
3.3 Versterking thema religieus erfgoed	7
3.4 Communicatie	7
4. Beheer van collectie en register	8
4.1 Onderzoek naar beheer van collectie en register na 2018	8
4.2 Kwaliteit beheer	8
4.3 Digitalisering	9
4.4 Aanvulling collecties	9
5. Middelen	10
5.1 Personeel en vrijwilligers	10
5.2 Financiën	10
5.3 Gebouw	10
Bijlage	
Cijfers Nederlandse Zouaven	12

1. INLEIDING.

De doelstelling van de Stichting Nederlands Zouavenmuseum wordt in de statuten ruim omschreven als: "Het exploiteren van het Zouavenmuseum te Oudenbosch en al wat daarmee rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daarmee bevorderlijk kan zijn, dat in de ruimste zin van het woord en met inachtneming van de tussen de gemeente en na te noemen Congregatie gesloten bruikleenovereenkomst de dato negentienhonderdachtenzestig." Met de Congregatie wordt bedoeld de Congregatie van de Broeders van de Heilige Aloysius van Gonzaga, die eigenaar is van de collectie en deze in 1968 in bruikleen heeft gegeven aan de gemeente Oudenbosch (thans gemeente Halderberge). De Stichting voert in opdracht van de gemeente deze bruikleenovereenkomst uit. Om deze taak goed te verrichten acht het bestuur het van belang een beleidsplan op te stellen dat ingaat op zaken als de positie van het museum, beheer van de museale collectie, het register, personeel en middelen in de komende jaren. De bruikleenovereenkomst loopt af op 31 mei 2018. Daarom zal dit beleidsplan lopen tot en met 2018.

In deze beleidsperiode zal de nadruk liggen op de volgende zaken:

- Handhaven kwaliteit van het beheer van de collectie en het register, en van de ontvangst van de bezoekers;
- Verhogen van de bezoekersaantallen en de inkomsten;
- De uitbouw van een breed cultureel cluster rond de historie van de religieus, gelieerde instellingen in de gemeente Halderberge;
- Zoeken naar een goede oplossing voor het beheer van de collecties na 2018.

Het bestuur hoopt dat het beleidsplan bijdraagt aan een positieve ontwikkeling van het museum dat een dergelijke, unieke collectie herbergt.

Oudenbosch, 23 augustus 2012

2. DE POSITIE VAN HET MUSEUM

De taken van de stichting hebben betrekking op de volgende zaken:

- Het beheer (registeren en behouden) van de museale collectie en het register (documentencollectie);
- Het presenteren en onder de aandacht brengen van de collectie en het register.

Uit een onderzoek dat in september 2010 door Erfgoed Brabant en het museum is uitgevoerd en waarvan de resultaten begin 2011 bekend zijn gemaakt, is gebleken dat de waardering van de bezoekers voor het museum zeer hoog is (score 8,5 op een schaal van 10) en dat in het bijzonder de rondleidingen zeer worden gewaardeerd. Het Zouavenmuseum scoort bij 'best practice' in de top vijf van de onderzochte Brabantse musea. De kwaliteit van de presentatie, de inhoud en klantgerichtheid is zeer hoog te noemen, en het bestuur wil dit niveau ook in de toekomst handhaven.

Binnen de gemeente Halderberge neemt het museum qua bezoekersaantallen een – constante – zij het nog bescheiden plaats in. Het bestuur is er echter van overtuigd dat een bepaald publiek blijvend aandacht zal hebben voor de pauselijke Zouaven, voor het thema religieus erfgoed en genealogie en dat het mogelijk is om de bezoekersaantallen van het museum met minimaal 10 % te verhogen.

Het verhaal van de Zouaven maakt deel uit van een groter verhaal, namelijk de geschiedenis van katholiek Halderberge. Om dit verhaal goed naar voren te brengen, is het belangrijk een breed cultureel cluster in Halderberge rond de historie van de religieus gelieerde instellingen te bouwen. De geschiedenis van de kloosterorden, seminaries, internaten, onderwijsinstellingen en zorginstellingen en hun betekenis voor onderwijs, opvoeding en zorg leveren daar ruim voldoende grondstof voor. Daarbij moet in elk geval betrokken worden de geschiedenis van de Basiliek H.H. Agatha en Barbara, van Saint Louis met zijn kapel en Saint Louis als verzamelplaats voor de Zouaven, en naast Sint Anna de andere voormalige internaten van naam en het complex Markt 68. Ook kan worden gedacht aan het in beeld brengen van de Zouaven die afkomstig zijn uit het grondgebied van de huidige gemeente Halderberge. De vele verwijzingen in Oudenbosch, zoals panden en straatnamen, naar Italiaanse steden (met de nadruk op Rome) en historische momenten uit de Zouavenperiode 1861-1870 kunnen hun eigen verhaal vertellen. Binnen een dergelijk kader kan het religieuze en culturele erfgoed zinvol gepresenteerd en in stand gehouden worden. Daarom zal het bestuur zich inzetten voor een goede samenwerking met instellingen in het cultuurhistorische en religieuze veld binnen de gemeente Halderberge zelf.

De afgelopen jaren is er door de stichting veel geïnvesteerd in het behoud van de collectie onder meer door de restauratie van een drietal schilderijen (2011) en

twaaftal vaandels (2008/2009) en het verbeteren van de bewaarcondities. De collectie is goed ontsloten en toegankelijk. Het beheer, zo blijkt uit voornoemd extern onderzoek, is van kwalitatief hoog niveau. De komende jaren wil het bestuur deze kwaliteit handhaven. Punt van zorg daarbij is de situatie na 2018 wanneer de beheersovereenkomst met de gemeente expireert. Zal er ook dan nog een goed beheer gegarandeerd zijn?

De verkrijging van het certificaat geregistreerd museum (sinds juni 2000) is voor het bestuur een extra stimulans gebleken. De museumnorm heeft betrekking op zaken als rechtspositie, bestuur en beleid, collectie (beleid, registratie, behoud) en presentatie. Behoud van dit certificaat en het voldoen aan de kwaliteitsnormen die daarvoor gelden is een belangrijk uitgangspunt voor het bestuur.

3. PUBLIEKSBEREIK EN PROMOTIE

3.1 Bezoekersaantallen en samenstelling

Zoals in de inleiding is gesteld, is de waardering van de bezoekers voor het museum groot. Qua aantallen is het aantal bezoekers stabiel, ca 2.200 per jaar. Het streven is om, tijdens de beleidsperiode, de bezoekersaantallen met minimaal 10 % te laten toenemen. Relatief veel mensen (50 %) bezoeken het museum in het kader van een groepsbezoek (familiedag, georganiseerde dagtrip of bedrijfsuitje). De rondleiding wordt hoog gewaardeerd. Omdat het om een collectie met een landelijke betekenis gaat, komen de bezoekers uit heel Nederland. Het grootste deel van de bezoekers, ongeveer 65% komt echter uit Noord-Brabant.

Mede dankzij de inzet van een trouwe groep vrijwilligers heeft het museum haar openingstijden kunnen verruimen. Het bestuur wil zich nog meer richten op groepsbezoek, ook buiten de reguliere openingstijden. Hiervoor zullen nog meer vrijwilligers moeten worden aangezocht.

Daarnaast neemt het Zouavenmuseum, vanaf het schooljaar 2009-2010, deel aan het project 'Over Gisteren', opgezet in samenwerking met Erfgoed Brabant. Gedurende vijf jaar zullen de groepen 1 en 2 van alle basisscholen in de gemeente Halderberge in de gelegenheid worden gesteld het museum te bezoeken voor het volgen van een 'museumles'. In de klas wordt dit project ondersteund met een leskoffer met attributen en materiaal die aansluiten bij het niveau van het onderwijs.

Er zijn lesprogramma's beschikbaar op verschillende niveaus en ook individuele leerlingen kunnen worden begeleid. Opvallend is dat sommige scholen trouwere bezoekers zijn dan andere. Om de oorzaak hiervan te achterhalen zal contact worden gezocht met de betreffende onderwijsinstellingen.

3.2 Kwaliteit presentatie

Aan de basis van de hoge waardering voor het museum ligt de kwalitatief goede presentatie, de uitstraling, de plezierige ontvangst en de deskundigheid van de conservator en vrijwilligers. Het gebouw is stijlvol en in overeenstemming met de collectie. Door investeringen in de laatste jaren (2009-2010) in het revitaliseren van het gebouw (schilderwerk, nieuw marmoleum) en het vervangen van de vitrinekasten wordt de uitstraling op peil gehouden. De afgelopen jaren is de presentatie stap voor stap vernieuwd en daar zal de komende jaren mee verder worden gegaan. Dat gebeurt in fasen zodat er geen gaten in de presentatie ontstaan. Het museum kan gewoon open blijven en haar aantrekkelijkheid blijft behouden.

In het museum kan de collectie worden bekeken, inclusief een dia-klankbeeld. Ook kunnen de bezoekers gegevens opzoeken via een informatiezuil, aansluitend ligt de gehele collectie documenten ter inzage. Unieke archiefstukken worden aan het publiek alleen onder begeleiding getoond. Ter plekke kunnen kopieën van

documenten uit het archief worden gemaakt. Op de tweede verdieping is een multifunctionele ruimte aanwezig. Hier is een grote leestafel waar documenten en literatuur geraadpleegd kunnen worden, en in alle rust gewerkt kan worden. Op de tweede etage kunnen ook groepen worden ontvangen. Er is eventueel ook ruimte voor wisseltentoonstellingen. Voorwaarde voor een professioneel en verantwoord gebruik is wel dat de lekkage van het dak wordt opgelost. Dit betekent, dat als het bestuur deze ruimte voor een dergelijk doel wil gaan gebruiken er eerst bouwkundige maatregelen moeten worden getroffen.

3.3 Versterking thema religieus erfgoed

Het bestuur is er van overtuigd dat er, ook op landelijk niveau, blijvende belangstelling is voor het religieuze erfgoed in de gemeente Halderberge. Hierbij richt zij zich op diegenen die geïnteresseerd zijn in de religieuze en katholieke geschiedenis. Het verhaal van het museum maakt onderdeel uit van de katholieke geschiedenis van de gemeente en heeft verbindingen met het gehele land via de herkomst van de Zouaven in het register. Mogelijkheden om dit verhaal nog beter over het voetlicht te brengen, zullen worden onderzocht.

Er liggen ook bovenlokale en nationale kansen omdat veel oud-leerlingen van de voormalige, gerenommeerde onderwijsinstellingen uit het hele land afkomstig waren. Met regelmaat komen deze mensen, die vaak enkele jaren intern waren, terug naar Halderberge om de gebouwen in Oudenbosch en Hoeven nog eens terug te zien.

Het bestuur streeft er naar om de bezoekersaantallen te vergroten door het museum doelgericht te promoten en samen te werken met andere culturele instellingen binnen de gemeente. De thematische verbondenheid van het museum met de geschiedenis en cultuur van de gemeente Halderberge, en de kern Oudenbosch zal meer worden benadrukt.

3.4 Communicatie

Ook de communicatiemiddelen zullen onder de loep worden genomen. Door aantrekkelijke vormgeving van het promotiemateriaal moet de bekendheid van het museum vergroot worden, evenals door publicaties in de regionale pers. Medewerking aan tentoonstellingen, publicaties in heemkundige tijdschriften, andere tijdschriftartikelen en radio- en tv-programma's wordt verleend op voorwaarde van bronvermelding. Het gebouw is duidelijk herkenbaar door twee banieren aan de gevel en duidelijke belettering op het pand. De eigen website zal kritisch worden bekeken, en meer wervend worden gemaakt.

4. BEHEER VAN COLLECTIE EN REGISTER

4.1 Onderzoek naar beheer van collectie en register na 2018

Het museum kent twee kerncollecties: het register (de documentencollectie) en de museale collectie. Het bestuur wil dat beide onderdelen van het museum tot hun recht komen. Samen vormen zij het verhaal van de Zouaven. Het bestuur streeft er naar dat de collectie en het register ook na 2018 voor Halderberge behouden blijven, en dat kwalitatief goed beheer ook na dit jaar gewaarborgd is. Onderzocht gaat worden of dit kan door middel van samenwerking met andere locale of regionale erfgoedbeheerders.

4.2 Kwaliteit beheer

Voor het beheer van de museale collectie en de documentatie collectie is het essentieel dat er een professional bij het museum gedetacheerd is die zaken als conservering, restauratie en professionele registratie kan voorbereiden en uitvoeren. Zonder deze medewerker had het museum de afgelopen jaren geen subsidies kunnen verkrijgen voor restauratie van vaandels en schilderijen.

De museale collectie bestaat naast de eigen collectie uit een aantal stukken in bruikleen, zoals het Mentanavaandel van het Catharijneconvent. Het museum heeft uiteraard wel de zorg voor deze objecten. Bij conservering en restauratie wordt alleen gekeken naar de noodzaak hiervan en niet naar de herkomst of eigendom. De laatste jaren zijn een drietal schilderijen en twaalf vaandels gerestaureerd. Goede conservering blijft een continu punt van aandacht. Voor de komende jaren staan weer een aantal restauraties in de planning. Jaarlijks zal een bedrag worden begroot voor zaken als restauratie en conservatie: het zogenaamde 'bestemmingsfonds'. Daarnaast blijven subsidies van derden noodzakelijk.

Bij het voorbereiden van de restauraties of bij vragen rond het beheer of de presentatie van de collectie zoekt het museum zo nodig steun en advies bij deskundige derden zoals Erfgoed Brabant. Er zijn de laatste jaren subsidies ontvangen van de provincie Noord-Brabant en het Prins Bernhard cultuurfonds. Ook neemt het museum deel aan samenwerkingsverbanden zoals het Platform Veiligheidszorg Musea in West-Brabant. Tevens is het museum lid van de landelijke museumvereniging.

Er zijn in het museum pand de nodige maatregelen getroffen ten behoeve van het behoud van de collecties, zoals UV A/B-werende folie op de ramen. Het beheer is verbeterd door middel van klimaatbeheersing: luchtbevochtigers zijn geplaatst en klimaat en luchtvochtigheid worden gemeten door thermo-hygrografen. Het comfort en het energiebeheer zijn verbeterd door de installatie van een nieuw verwarmingssysteem. Er zijn nieuwe vitrinekasten aangeschaft. Groot nadeel is dat het souterrain te vochtig is om als opslagruimte te dienen. Daardoor kan de capaciteit van het gebouw niet optimaal benut worden.

Voor de registratie van de gegevens maakt het museum gebruik van het automatiseringsprogramma van Adlib. Dit programma wordt ook gebruikt voor de informatiezuil in het museum waar bezoekers naar gegevens kunnen zoeken over de geregistreerde Zouaven. Op Internet is de namenlijst van de Zouaven geplaatst.

Het invoeren van de gegevens over de objecten, de documentatie en het opzetten van het bestand personen en instellingen is afgerond. Momenteel worden alle objectkaarten voorzien van een digitale afbeelding. Aanwinsten worden zo snel mogelijk verwerkt. De toegankelijkheid van de collectie is goed te noemen.

Het persoonsregister van de Zouaven vormt inhoudelijk een onmisbaar onderdeel van de collectie. Dit register is relevant voor genealogisch en historisch onderzoek naar de Zouaven die uit heel Nederland afkomstig waren. Alle stukken zijn beschreven, ontzuurd, verpakt en gerestaureerd. Dit gebeurt ook met de nieuwe aanwinsten. Hierdoor is behoud en toegankelijkheid gegarandeerd. Verder zal worden onderzocht, hoe groot de restauratiebehoefte nog is van papieren stukken.

4.3 Digitalisering

De komende jaren zal verder worden ingezet op digitalisering van de collectie. Dit is goed voor het behoud (originelen kunnen in de kast blijven) en voor de toegankelijkheid en de ontsluiting van de collectie. Van groot belang is het inschrijvingsregister, waarvan het origineel berust bij het Museum voor de Krijgskunst te Brussel. De originele registers zullen de komende jaren worden gefotografeerd.

4.4 Aanvulling collecties

In het algemeen wordt de regel aangehouden dat kwaliteit gaat boven kwantiteit. Hierbij past ook dat het bestuur aangeboden objecten en documenten, die geen directe relatie met de kerncollectie hebben of niet aan de kwaliteitseisen voldoen, kan weigeren. Uitgangspunt is dat er geen materiaal wordt aangekocht. Hiervoor is geen budget beschikbaar.

5. MIDDELEN

5.1 Personeel en vrijwilligers

Met de gemeente zijn detacheringovereenkomsten afgesloten voor de conservator en enkele uren per week voor de interieurverzorgster. De conservator speelt, zoals al eerder aangegeven, een belangrijke inhoudelijke rol. Deze professional heeft ook een belangrijke taak bij de presentatie van de collectie en het begeleiden van de vrijwilligers. Handhaving van een dergelijke functionaris is volgens het bestuur noodzakelijk.

De afgelopen jaren is het bestuur erin geslaagd een aantal vrijwilligers te vinden die zich zeer verdienstelijk maken voor het museum. Het aantal bedraagt op dit moment zeven. Hierdoor is het mogelijk geworden de openstelling van het museum te verruimen en kunnen meer groepen worden rondgeleid buiten de openingstijden. Het bestuur zal zijn aandacht blijven geven aan het zoeken naar goede vrijwilligers. Er is een vertrouwenspersoon aangesteld. Er zijn twee BHV'ers beschikbaar, en er is een veiligheidsplan.

5.2 Financiën

Van de zijde van de gemeente wordt jaarlijks subsidie verstrekt, noodzakelijk voor de dekking van de personeelskosten en de kosten van de algemene bedrijfsvoering. Voor de instandhouding van bepaalde objecten wordt subsidie gevraagd aan diverse fondsen zoals bij de provincie Noord-Brabant en culturele fondsen. Sinds 1998 is er een vriendenkring; de 'Vrienden van het Zouavenmuseum'. Door de vrijblijvende bijdragen zijn de inkomsten wisselend en leveren een relatief kleine bijdrage aan de exploitatie van het museum. Er zal de komende tijd gezocht moeten worden naar mogelijkheden om meer middelen te genereren onder andere door sponsoring en de vergroting van de bezoekersaantallen.

5.3 Gebouw

Het gebouw, het voormalige gemeentehuis van Oudenbosch, is stijlvol en representatief voor de aard en inhoud van de collectie. Het wordt gehuurd van de gemeente Halderberge voor een symbolisch bedrag. Aan het gebouw kleven een aantal nadelen uit oogpunt van beheer; vocht in de kelder en lekkage op de tweede etage. Het gebouw is beschermd als rijksmonument zodat voor herstel een omgevingsvergunning nodig is, en het herstel met zorg en juiste materialen dient plaats te vinden. Zolang de bouwkundige gebreken niet worden opgelost, kan het gebouw niet optimaal benut worden.

Via een plateaulift in het trappenhuis is het museum toegankelijk voor gehandicapten. In het souterrain is een garderoberuimte. De rest van het souterrain, in het bijzonder de gang, is gerenoveerd. De tweede verdieping is geschikt als ruimte voor de ontvangst van groepen en als studieruimte. Indien de collectie ooit uitgebreid wordt, moet de tweede verdieping aangepast worden als expositieruimte.

De eerste verdieping, de museumverdieping, is in het jaar 2009 geheel onder handen genomen. Houtwerk en muren zijn geschilderd, nieuw marmoleum is gelegd en nieuwe zonwering is aangebracht. In 2010 is deze revitalisering gecompliceerd door het plaatsen van nieuwe vitrinekasten.

In 2009 is er met subsidie van de Mondriaanstichting een risicoanalyse gemaakt, gericht op de zorggebieden: bewaking, beveiliging en veiligheid. In 2010 is door ZetOpen, het expertisecentrum voor integrale toegankelijkheid, een rapportage gemaakt over de toegankelijkheid van het museum voor mensen met een handicap. Conclusie van het rapport was dat het museum goed bereikbaar en toegankelijk is. De aanbevelingen uit beide rapporten zijn dan ook zoveel mogelijk opgevolgd.

Het bestuur zal blijven streven naar een goed onderhoud van de ruimten waarin het museum is gevestigd. Veiligheid van mensen (bezoekers en medewerkers), van de museale collectie en het register heeft de blijvende aandacht van het bestuur.

Cijfers Nederlandse Zouaven¹⁾

Aantal Zouaven periode 1861-1870 ²⁾	
Nederlanders	3.200
Fransen	2.950
Belgen	1.650
Italianen	750
Canadezen	500
Duitsers	250
Overige ³⁾	1.700
totaal	11.000

3) kleinere contingenten Ieren, Engelsen, Spanjaarden, Zwitsers, Polen, Schotten, Russen en Amerikanen.

Aantal Zouaven per provincie			
provincie	zouaven	% kath.	per 1000 kath.
Drenthe	7	5	1,26
Friesland	77	8	3,2
Gelderland	465	37	2,9
Groningen	27	7	1,7
Limburg	242	98	1,11
Noord-Brabant	770	88	2,04
Noord-Holland	669	27	4,23
Overijssel	118	30	1,56
Utrecht	247	36	3,94
Zeeland	56	26	1,22
Zuid-Holland	486	24	2,94
totaal	3164	gem. 37	gem. 2,42

De 10 gemeenten met meeste Zouaven (absoluut)			
gemeente	Zouaven	% kath. ⁴⁾	per 1000 kath. ⁵⁾
Amsterdam	278	22	4,84
Nijmegen	151	70	9,43
Den Bosch	100	87	4,75
Rotterdam	95	30	2,71
Utrecht	70	35	3,33
Maastricht	66	92	2,57
Den Haag	59	30	2,15
Arnhem	44	42	3,31
Haarlem	36	38	3,11
Delft	35	39	4,09

De 10 gemeenten met meeste Zouaven per 1000 katholieken				
gemeente	Zouaven	% kath.	per 1000 kath.	provincie
Sloten	6	14	50,85	Friesland
Averhorn	8	27	26,14	Noord-Holland
Menaldumad	7	5	15,49	Friesland
Zwaag	9	61	14,17	Noord-Holland
Grootebroek	19	75	13,13	Noord-Holland
Medemblik	12	43	12,71	Noord-Holland
Benschop	6	33	12,24	Utrecht
Andijk	5	19	11,71	Noord-Holland
Wilnis	11	52	11,35	Utrecht
Batenburg	6	79	11,13	Gelderland

1) bronnen: Stichting Zouavenmuseum, Volkstelling 1869; berekeningen door Rozema J-W., Op, Neerlands jeugd! Naar 't heilig, heilig Rome! (augustus 2010)

2) Van Essen P., Voor Paus en Koning (Oudenbosch 1998)

4) het percentage katholieken van het aantal inwoners (kath. afkorting voor katholieken)

5) het aantal Zouaven per 1000 katholieken inwoners

versie 1